

Uitdagingen en initiatieven in het boekenvak

Deel 2: Diversiteit met een focus op marktverbreding, zowel ethisch als economisch

Inhoudsopgave

1. Managementsamenvatting
2. Inleiding
 - 2.1 Het GAU Onboardingprogramma
 - 2.2 De thema's
 - 2.2.1 Diversiteit
 - 2.3 Leeswijzer
 - 2.4 Periodieke update rapport
3. Onderzoeksopzet
 - 3.1 Methode
 - 3.1.1 Deskresearch
 - 3.1.2 Interviews
 - 3.2 Selectieprocedure thema's
4. Resultaten uit deskresearch en interviews
 - 4.1 Eindopdrachten GAU Onboardingprogramma
 - 4.1.1 Conclusies uit de eindpresentaties
 - 4.2 De huidige stand van zaken: Diversiteit in Nederland
 - 4.2.1 Etnisch-culturele achtergrond
 - 4.2.2 Laaggeletterdheid
 - 4.2.3 Gender en seksuele voorkeur
 - 4.3 De huidige stand van zaken: Diversiteit in het boekenvak
 - 4.3.1 Attitudes in het boekenvak
 - 4.3.2 Maatschappelijk en politiek klimaat
 - 4.3.3 Etnisch-culturele achtergrond
 - 4.3.4 Laaggeletterdheid
 - 4.3.5 Gender: jongens en jonge mannen
 - 4.3.6 Seksuele voorkeur: LHBTIQ+
 - 4.4 Innovatie: bestaande initiatieven
5. Conclusie
6. Bibliografie
7. Bijlage: overzicht initiatieven diversiteit
 - 7.1 Initiatieven gericht op representatie en identiteit
 - 7.2 Initiatieven gericht op toegankelijkheid

1. Managementsamenvatting

Om het boekenvak toekomstbestendig te houden is innovatie essentieel. KVB Boekwerk onderzoekt daarom de uitdagingen die zich op dit moment voordoen in het Nederlandse boekenvak en de innovatieve manieren waarop het vak hierop inspeelt. De basis hiervoor zijn de eindopdrachten van deelnemers aan het GAU Onboardingprogramma, die zijn gescand op thema's die over vernieuwing in het vak gaan. Dit rapport vormt de tweede publicatie in een vijfdelige reeks. Het eerste, vastgestelde thema is de opkomst van Engelstalige boeken. Als tweede is gekozen voor diversiteit met een focus op marktverbreding, zowel economisch als ethisch. Daar gaat dit rapport over. Het derde thema behelst de groei van audio en digitaal lezen. Als vierde thema onderzoeken we duurzaamheid door te kijken naar hoge oplages en retourenbeleid. De vijfde en laatste versie brengt alle vier thema's samen en geeft aanbevelingen.

Het doel van dit deelonderzoek is om de huidige stand van zaken te beschrijven op het gebied van diversiteit in het boekenvak. Vanwege de scope van het onderzoek is het niet mogelijk om alle aspecten van diversiteit te onderzoeken. Daarom is gekozen voor een focus op etnisch-culturele achtergrond, laaggeletterdheid, gender en seksualiteit. Aspecten zoals klasse, lichamelijke beperking, diversiteit, leeftijd en meer blijven in dit onderzoek buiten beschouwing.

Uit de analyse komt naar voren dat – hoewel er sinds de vorige publicatie in 2022 weinig zelfstandige initiatieven bij zijn gekomen – diversiteit in het boekenvak in toenemende mate onderdeel is van de dagelijkse praktijk van uitgeverijen, boekhandels en bibliotheken. Ook vindt er meer kennisdeling door brancheorganisaties en kennisinstituten plaats. Tegelijkertijd is deze ontwikkeling niet gelijkmatig verdeeld. De aandacht is met name gericht op het gebied van etnisch-culturele en LHBTIQ+-representatie. Voor groepen als laaggeletterden en jongens die minder lezen blijven het aanbod en de aandacht beperkter en zijn gerichte sectorbrede initiatieven minder aanwezig. De mate waarin diversiteit structureel is ingebed in het boekenvak verschilt daarmee per doelgroep. Verdere verankering vraagt op blijvende aandacht, kennisdeling en samenwerking binnen de sector.

2. Inleiding

Onder invloed van ontwikkelingen als globalisering en de opkomst van steeds weer nieuwe technologieën verandert de wereld snel. Dit heeft ook impact op de boekenwereld. Het is daarom belangrijk om als boekensector te blijven innoveren. Alleen dan kan het vak toekomstbestendig blijven.

Als kennis- en innovatieplatform van de boekensector wil KVB Boekwerk inzicht bieden in de huidige stand van innovatie binnen de sector. KVB Boekwerk presenteert daarom een onderzoek in vier delen, naar vier innovatiegerelateerde thema's, gebaseerd op de eindopdrachten van deelnemers aan het GAU Onboardingprogramma ([Kans, 2020](#)).

Het onderzoek heeft verschillende doelen. Ten eerste: het in kaart brengen van de huidige stand van zaken in het boekenvak op het gebied van de vier geselecteerde thema's. Ten tweede: het in kaart brengen van innovatieve uitdagingen en kansen volgens uitgevers en boekhandelaren, uitgesplitst naar vier thema's. Ten derde: het identificeren van potentiële kansen en ontwikkelinrichtingen per thema.

Ook wil het onderzoek de ruimte voor (jonge) boekenvakkers bestuderen om zich bezig te houden met innovatie en de factoren in kaart brengen die deze ruimte beperken of juist bevorderen.

2.1 GAU Onboardingprogramma

Het GAU Onboardingprogramma is gericht op nieuwe boekenvakkers die recent zijn komen werken in een functie bij de redactie, marketing of verkoop van een algemene uitgeverij. De GAU (Groep Algemene Uitgevers) heeft het Onboardingprogramma ontwikkeld omdat algemene uitgeverijen, ongeacht hun grootte, vaak niet over voldoende capaciteit beschikken om deze nieuwe medewerkers wegwijs te maken in het vak, ongeacht hun grootte. Alle uitgeverijen, groot en klein, nemen deel aan dit programma.

Onderdeel van het Onboardingprogramma is een eindopdracht, waarbij de deelnemers onderzoek doen naar een onderwerp dat ze interesseert en dat iets praktisch toevoegt voor de algemene uitgeverijen. Deze eindopdrachten vanaf 2020 vormen het startpunt voor het huidige onderzoek en zijn bij uitstek een geschikte bron, omdat ze zijn uitgevoerd door nieuwkomers in het boekenvak die met een frisse blik de sector betreden en daarbij op zoek zijn gegaan naar relevante en urgente thema's.

2.2 De thema's

De vernieuwing binnen de eindopdrachten is te vatten binnen vier thema's:

- de opkomst van Engelstalige boeken;
- diversiteit met een focus op cultuur, laaggeletterdheid, gender en seksualiteit;
- de groei van audio en digitaal lezen;
- duurzaamheid door te kijken naar hoge oplages en retourenbeleid.

Een thema als AI zou ook vernieuwend zijn, maar kwam niet naar boven in de eindopdrachten van 2020-2025, en is daarom niet als een van de vier hoofdthema's gekozen. Wel komt AI aan bod bij de behandeling van de verschillende thema's, vooral bij 'De groei van audio en digitaal lezen'.

Het huidige deelonderzoek betreft het tweede thema: diversiteit. Hieronder lees je voor dit thema de onderzoeksvraag, doelstelling, afbakening en redenering waarom voor dit thema gekozen is.

2.2.1 Diversiteit

Het thema van dit rapport is diversiteit en richt zich specifiek op marktverbreding. De onderzoeksvraag luidt: wat is de huidige stand van zaken als het gaat om het bereiken van diverse doelgroepen in de boekenmarkt? De doelstelling is om te inventariseren welke doelgroepen minder goed worden bereikt en te onderzoeken wat daaraan ten grondslag ligt en wat er momenteel al gebeurt in het boekenvak om deze doelgroepen te bedienen. De focus ligt hierbij op diversiteit in etnisch-culturele achtergrond, basisvaardigheden, gender (jongens) en seksuele voorkeur (niet-hetero).

2.3 Leeswijzer

Na een beschrijving van de onderzoeksopzet (hoofdstuk 3) volgen een hoofdstuk waarin de resultaten uit de deskresearch en interviews (hoofdstuk 4) worden besproken. Het rapport sluit af met een eerste reeks conclusies (hoofdstuk 5) en in het laatste deel resultaten uit enquêtes en algemene aanbevelingen (hoofdstuk 6).

2.4 Periodieke update rapport

Het onderzoeksrapport wordt in vijf fasen gepubliceerd. De huidige, tweede rapport behandelt uitsluitend het thema diversiteit, inclusief een tussentijdse conclusie. Het eerste rapport – over de groei van Engelstalige boeken – is in december 2025 verschenen, de rapporten over de resterende thema's worden in de komende

maanden gepubliceerd. Het laatste rapport presenteert een geïntegreerde versie van het volledige rapport, waarin alle vier thema's zijn samengebracht. Ook aanbevelingen zullen onderdeel van deze laatste versie zijn.

3. Onderzoeksopzet

Dit hoofdstuk beschrijft de opzet van het deelonderzoek naar diversiteit met een focus op cultuur, laaggeletterdheid, gender en seksualiteit. Ook worden de kernbegrippen rondom het thema en de beredenering van de selectie van het thema uitgelegd.

3.1 Methode

Het deelonderzoek naar diversiteit bestaat uit een deskresearch en kwalitatieve interviews.

3.1.1 Deskresearch

Het deelonderzoek startte met een deskresearch: een inventarisatie van relevante projecten, initiatieven, (eigen) onderzoeken en publicaties binnen het thema.

Daarnaast zijn externe bronnen geraadpleegd.

Met de deskresearch hebben we gepoogd een situatieschets te maken, die ook als input fungeerde voor de interviews. Daarnaast hebben we een overzicht opgesteld van bestaande initiatieven en reacties binnen het boekenvak op de trend, om te tonen wat er momenteel gebeurt aan innovatie in het vak.

3.1.2 Interviews

Als aanvulling op de deskresearch vonden in de periode tussen november 2025 en februari 2026 zeven interviews plaats met medewerkers binnen het boekenvak. Het doel van de interviews was het verdiepen van de inzichten over de huidige situatie binnen de sector. De interviews vonden plaats aan de hand van een topiclijst.

Daarnaast was er ruimte voor eigen input. Na afloop zijn de interviews automatisch getranscribeerd en vervolgens door de onderzoekers geanalyseerd en verwerkt in het rapport.

3.2 Selectieprocedure thema's

Aan de keuze voor het thema 'diversiteit met een focus op cultuur, laaggeletterdheid, gender en seksualiteit' – en de andere thema's – is een selectieproces voorafgegaan. Het uitgangspunt waren alle eindopdrachten die gemaakt zijn door de deelnemers aan het GAU Onboardingprogramma.

Aan de hand van deze eindopdrachten is in samenwerking met Jeroen Kans, de coördinator van het GAU Onboardingprogramma, een inventarisatie gemaakt van mogelijke thema's voor het huidige onderzoek. Vervolgens zijn we het gesprek aangegaan met medewerkers uit het boekenvak. Samen met deze insiders zijn de mogelijke thema's besproken en de uiteindelijke vier thema's – Engelstalige boeken, diversiteit, luisterboeken en duurzaamheid – gekozen. De thema's zijn gekozen omdat zij volgens de insiders relevante, actuele thema's zijn binnen het boekenvak, waarbij urgentie en/of kans is voor innovatie. In hoofdstuk 4 (deskresearch) wordt de relevantie van het huidige thema verder uiteengezet.

4. Resultaten uit deskresearch en interviews

Het thema diversiteit leeft onder de jonge boekenvakkers. In totaal waren vijf eindopdrachten van het GAU Onboardingprogramma gerelateerd aan diversiteit. Het is een breed onderwerp, zoals ook is af te leiden uit de verschillende invalshoeken van deze eindopdrachten. Hieronder volgt eerst een samenvatting van de vijf eindopdrachten, gevolgd door de deskresearch uitgevoerd door KVB Boekwerk.

4.1 Eindopdrachten GAU Onboardingprogramma

De volgende vijf eindopdrachten zijn gebruikt als vertrekpunt voor het onderzoek:

- 'Barst de bubbel: diversiteit in het boekenvak' door Elke Cremers en Ananda Binkhorst in 2023.
- 'Navigeren door een mijnenveld van maatschappelijke controverse, publieke censuur en uitgesproken cancelcultuur: een blik op het moreel kompas van Nederlandse uitgevers' door Fabiënne Eken en Lotte Scholten in 2023.
- 'LGBTQ+-representatie in het boekenvak' door Laura Martens en Joy Merken in 2022.
- 'Durf iets meer: queer representatie in het Nederlandse boekenvak' door Amanda Castro Thijssen en Judith Revenberg in 2025.
- 'Jongens lezen tóch niet...' door Irina Fomichev en Saartje Kuijs in 2022.

De eerste eindopdracht ('Barst de bubbel') is het meest algemene onderzoek, dat de stand van zaken met betrekking tot diversiteit in de boekensector bestudeert. Het onderzoek richt zich voornamelijk op het thema etnisch-culturele achtergrond. De conclusie is dat er weinig representatie is van gemarginaliseerde groepen (zoals mensen van kleur) – noch in de boeken (personages) noch bij de betrokken mensen (makers en uitgeverijpersoneel).

Cremers en Binkhorst suggereren dat acquirerend redacteurs gericht op zoek moeten gaan naar makers uit deze ondergerepresenteerde minderheidsgroepen bij agentschappen. Ook is het mogelijk om makers via een mentorprogramma op te leiden of te coachen. Om medewerkers uit deze groepen aan te trekken zou een databank kunnen worden opgezet waardoor uitgeverijen makkelijker freelancers met specifieke competenties kunnen vinden. Hierin ligt mogelijk een rol voor brancheorganisaties.

Een tweede eindopdracht ('Navigeren door een mijnenveld') bespreekt hoe uitgevers omgaan met morele en ethische vraagstukken in het vak. Denk aan het al dan niet publiceren van boeken over controversiële thema's, of het herzien van oude titels waarvan de inhoud tegenwoordig als schokkend of niet inclusief wordt ervaren. Uitgevers, concluderen Scholten en Eken, vinden het waardevol als hun boeken een positie innemen in een debat, maar vinden het óók belangrijk om dat met respect te doen. Een tekst mag daarom niet kwetsend zijn voor bepaalde groepen op basis van bijvoorbeeld hun geloof. Uitgevers opereren dus met een moreel kompas, maar stellen dat soms bij en herzien dan titels als dat nodig is. Zij handelen in dat geval niet uit angst.

Twee eindopdrachten richten zich specifiek op het thema gender en seksualiteit ('LGBTQ+-representatie in het boekenvak' van Martens en Merken en 'Durf iets meer' van Castro Thijssen en Revenberg). Beide onderzoeken concluderen dat er groeiende vraag is naar boeken waarin personages met diverse gender- en seksuele identiteiten voorkomen. Ook wordt in beide opdrachten aangeraden om boeken met queer personages als 'queer boeken' te marketen – en dat niet te verbloemen om zo een algemener en dus breder publiek te bereiken. Tegelijkertijd is het zaak om niet te stigmatiseren. Dat risico ligt op de loer wanneer een uitgeverij boeken in de markt zet als een queer titel.

De laatste opdracht ('Jongens lezen tóch niet') richt zich op een doelgroep die vaak juist wordt weggelaten in de diversiteitsdiscussie: jongens. In het onderzoek vragen Fomichev en Kuijs zich af waarom jongens minder lezen. Dat lijkt te zitten in een beperkt aanbod voor jongens in combinatie met het hardnekkige vooroordeel dat lezen 'meer iets voor meiden' is, wat kan werken als een *self fulfilling prophecy*.

Bovendien is het voor het boekenvak moeilijk om jongens te bereiken: marketinguitingen zijn gericht op huidige lezers, vaker meisjes dan jongens. Het is daarom aan te raden om meer boeken uit te geven met jongens als hoofdpersoon, zodat deze doelgroep zich er meer mee kan identificeren. Ook zouden uitgeverijen in de positionering en marketing zich meer op jongens kunnen richten.

4.1.1 Conclusies uit de eindpresentaties

Over het algemeen zijn de deelnemers aan het GAU Onboardingprogramma het er in hun eindopdrachten over eens dat lezen inclusief moet zijn: iedere doelgroep moet zich kunnen herkennen en gerepresenteerd kunnen voelen in boeken. Daarom moeten er ook boeken worden uitgegeven voor minderheids- of ondergeïmagineerde groepen.

Maar op dit moment is het totale boekenaanbod in Nederland geen perfecte afspiegeling van de samenleving.

Hetzelfde kan worden gezegd van het personeelsbestand in het boekenvak. Zeker in de uitgeverij, waar de eindopdrachten zich grotendeels op richtten, werken voornamelijk witte, hoogopgeleide vrouwen. Hoewel boekenvakkers de urgentie van diversiteit en inclusie voelen en beschikken over een moreel kompas, wordt nog weinig aan dit probleem gedaan. Dit heeft te maken met een gebrek aan kennis over mogelijke oplossingen, en aan tijd om die wegen te exploreren.

4.2 De huidige stand van zaken: diversiteit in Nederland in cijfers

Nederland is een zeer divers land. Miljoenen mensen hebben een migratieachtergrond, zijn laaggeletterd of niet-hetero. Om al deze groepen te bereiken heeft de boekensector een diversiteitsgericht beleid nodig. Hieronder volgt eerst een kort overzicht van de bevolkingssamenstelling met betrekking tot de vier thema's die we in dit onderzoek bespreken: etnisch-culturele achtergrond, basisvaardigheden, gender en seksuele voorkeur.

4.2.1 Etnisch-culturele achtergrond

Ruim een kwart van de Nederlanders (28,5%) heeft een migratieachtergrond ([CBS](#)). Het gaat hier om de eerste (16,8%) en tweede (11,7%) generatie. Ofwel: om respectievelijk 3,0 miljoen en 2,1 miljoen mensen. Van deze groep heeft tweederde een niet-Europese herkomst. De meeste immigranten zijn Turks, Marokkaans, Surinaams en Antilliaans ([CBS, 2016](#)).

Personen met een migratieachtergrond wonen niet gelijk verspreid over Nederland, maar wonen bovengemiddeld vaak in (de omgeving van) de vier grote steden. Ook zijn Nederlanders met een migratieachtergrond gemiddeld jonger en zijn ze relatief zwaarder vertegenwoordigd in de groep laagopgeleiden. Ook hebben ze relatief vaak beperkte basisvaardigheden (taalvaardigheid, rekenvaardigheid en probleemoplossend vermogen). Meer dan de helft van de volwassenen met lage basisvaardigheden in Nederland (56%) is een migrant van de eerste generatie ([PIAAC, 2023](#)).

4.2.2 Laaggeletterdheid

In Nederland hebben bijna 2,2 miljoen mensen in de werkzame leeftijd (16 tot en met 65 jaar) moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Daar komen nog eens bijna

860.000 mensen in de leeftijd van 65 tot 75 jaar bij. Dat blijkt uit cijfers van [Stichting Lezen en Schrijven](#), de specialist op het gebied van de basisvaardigheden. Het gaat in totaal om één op de vijf volwassenen.

Het aandeel laaggeletterden (ruim 16%) is de afgelopen jaren gestegen. Dit komt, ten eerste, door de vergrijzing. Zoals uit bovenstaande cijfers al blijkt, zijn relatief veel 65-plussers laaggeletterd door een lager opleidingsniveau dan de gemiddelde Nederlander. Bovendien dalen de cognitieve vermogens van een mens gedurende zijn of haar levensloop met een onderwijsniveau. Daarnaast dragen ook de toestroom van nieuwkomers en de dalende leesvaardigheid van jongeren bij de groei van laaggeletterdheid.

Naast laaggeletterdheid is ook onderzoek beschikbaar naar mensen met beperkte basisvaardigheden. Daaruit blijkt dat een aanzienlijk deel van deze groep, die 2,96 miljoen mensen groot is, Nederlands als moedertaal heeft: 58% ([Basisvaardigheden In Zicht](#)). Mensen met beperkte basisvaardigheden hebben gemiddeld meer moeite met het zoeken en vinden van werk en zijn vaker ziek of afhankelijk van een uitkering. Ondanks de omvang van de groep laaggeletterden (en mensen met beperkte basisvaardigheden) scoren Nederlandse volwassenen gemiddeld gezien hoog op taalvaardigheid ([PIAAC](#)), vergeleken met volwassenen in veel andere landen binnen en buiten Europa. Nederland is zelfs een van de hoogst scorende landen.

Dat betekent echter niet automatisch dat de bevolking dit niveau vasthoudt. Eerder dreigt het tegendeel het geval. Uit de resultaten van [PIRLS](#) (2021) en [PISA](#) (2022) blijkt dat de leesvaardigheid van Nederlandse kinderen en jongeren dalende is. PIRLS monitort onder andere de leesvaardigheid van 10-jarigen in westerse landen, PISA voert vergelijkbaar onderzoek uit onder 15-jarigen in Europa. Voor beide groepen ligt de leesvaardigheid lager dan het gemiddelde in alle onderzochte landen. Volgens het PISA-onderzoek loopt inmiddels een derde van de jongeren het risico om het onderwijs te verlaten met beperkte basisvaardigheden.

4.2.3 Gender en seksuele voorkeur

De man-vrouwverdeling in Nederland is ongeveer gelijk ([CBS](#)). Dat geldt ook voor de 3,3 miljoen minderjarigen (0 tot 18 jaar) en 1,6 miljoen jongvolwassenen (18 tot 25 jaar). Jongens maken bijna 17% (2.5 miljoen) uit van de totale bevolking.

Ongeveer 151.000 duizend Nederlanders zijn transgender, non-binair of genderqueer; dit is 1% van de bevolking. De meesten van hen (ruim 100.000) zijn trans mannen en trans vrouwen, ongeveer 45 duizend identificeren zich als non-binair of genderqueer

([CBS](#)). Ook zijn er ongeveer 45 duizend intersekse personen, die zijn geboren met mannelijke en vrouwelijke geslachtskenmerken.

Het merendeel van de Nederlanders van 15 jaar of ouder identificeert zich als heteroseksueel. Ongeveer 2,7 miljoen mensen – 17,7% van het aantal Nederlanders boven de 15 jaar – hebben een niet-heteroseksuele oriëntatie ([CBS](#)). Deze groep bestaat, net als transgender personen relatief vaker uit jongeren dan de groep heteroseksuele mannen en vrouwen. Ook wonen deze Nederlanders vaker in een sterk stedelijke omgeving, zijn ze relatief vaak in een ander land geboren, en hebben ze een minder goede financiële welvaart ([CBS](#)).

4.3 De huidige stand van zaken: diversiteit in het boekenvak

De roep om diversiteit en inclusie in boeken groeit. Jongeren in Nederland hebben vaker dan gemiddeld een migratieachtergrond ([CBS](#)) en/of identificeren zich meer als LHBTIQ+ ([CBS](#)). En deze groepen willen zichzelf kunnen terugzien in verhalen, auteurs en personages. Ze zoeken daarom boeken waarin hun leven – op het gebied van cultuur, gender, seksualiteit en identiteit – herkenbaar is.

Dat blijkt duidelijk uit het [SMB-GfK-consumentenonderzoek](#) naar diversiteit en inclusie (2021). Vergeleken met de totale onderzoeksgroep (die de verhouding van de totaalpopulatie in Nederland zo veel mogelijk benadert) hebben biculturele Nederlanders en LHBTIQ+-'ers er een grotere behoefte aan om zichzelf te kunnen herkennen in het boekenaanbod. Ook vinden deze groepen het belangrijker dan de gemiddelde Nederlander dat kinderen kunnen leren over andere mensen en onbekende situaties. Het gevaar bestaat daardoor wel dat de luid en duidelijk geuite wensen van deze groepen de behoeften van andere ondergerepresenteerde groepen zoals laaggeletterden en jongens overstemt.

Hoe gaat het boekenvak op dit moment om met deze roep om diversiteit en inclusie? Hoe wordt dat beïnvloed door de maatschappelijke en politieke ontwikkelingen? Wat gebeurt er op enkele specifieke deelterreinen? En wat is de impact daarvan op andere deelterreinen? Die vragen komen hieronder aan de orde.

4.3.1 Attitudes in het boekenvak

Het huidige boekenaanbod is niet representatief voor de Nederlandse samenleving, beseffen de geïnterviewde experts uit de branche wel degelijk. Dit geldt met name op het vlak van etnisch-culturele achtergrond en opleidingsniveau. Als het gaat om

gender- en seksuele diversiteit, weten de geïnterviewden minder goed hoe representatief het titelaanbod in werkelijkheid is.

Volgens enkele uitgevers loopt Nederland achter op andere Europese landen, zoals Engeland, Duitsland of Frankrijk. In deze landen, waar de grotere omvang van de markt verdergaande specialisatie mogelijk maakt, specialiseren schijnbaar meer uitgeverijen en boekhandels zich in het publiceren en verkopen van een diverser aanbod – op welk deel terrein dan ook. Dat zien de experts onder andere aan de standhouders op internationale boekenbeurzen.

Dit besef sluit niet alleen aan bij de bevindingen van de eindpresentaties van het GAU Onboardingprogramma, maar ook bij de conclusies uit het eerste onderzoek naar diversiteit en inclusie in het boekenvak, dat KVB Boekwerk begin 2022¹ publiceerde. Dit onderzoek diende als eerste verkenning van het onderwerp en bestond uit een combinatie van deskresearch en een breed verspreide enquête onder auteurs, vertalers, uitgevers en boekhandelaars.

Daarin werd de urgentie gevoeld om het aanbod – en in het verlengde daarvan het personeelsbestand – diverser te maken. Probleem was dat men niet wist welke concrete stappen kunnen worden gezet om de diversiteit te verbeteren. Er was onvoldoende kennis in huis om zelf veranderingen in gang te zetten en het ontbreekt aan een gebrek aan netwerk om effectief een diversere groep lezers te bereiken. Sindsdien is de bewustwording in de sector gegroeid dat meer diversiteit nodig is. Dat de situatie desalniettemin in essentie niet is veranderd, komt door – nog steeds – onbewuste blinde vlekken en het gebrek aan kennis, bijvoorbeeld over de behoeften van specifieke groepen en over de kanalen waar en middelen waarmee zij kunnen worden bereikt.

Daar komt bij dat er uitdagingen zijn die als urgenter worden ervaren. Voor de [Innovatieradar Boekenvak 2026](#) van Renew the Book, het door de GAU geïnitieerde innovatieprogramma, zijn medewerkers van de uitgeverij gevraagd naar de impact van veertien markttrends op hun werk. '(Gebrek aan) diversiteit' kwam op de laatste plaats – ruim na ontwikkelingen als ontleding, algemene kostenstijgingen en veranderend consumentengedrag.²

¹Het onderzoek dat KVB Boekwerk in 2022 uitvoerde was gericht op diversiteit in etnisch-culturele achtergrond, gender- en seksuele identiteit en fysieke beperking. Laaggeletterdheid en jongens die niet lezen zijn toen niet onderzocht.

² Hoewel het thema wel degelijk speelt onder jonge boekenvakkers – zoals blijkt uit het feit dat diversiteit vier keer als onderwerp is gekozen voor eindopdrachten van het GAU onboardingsprogramma – lijkt dit gevoel van urgentie dus niet breed gedeeld te worden in het boekenvak.

4.3.2 Maatschappelijk en politiek klimaat

In het boekenvak klinkt de roep om boeken voor iedereen steeds luider. En niet alleen in Nederland. Ook internationaal, getuige de gemeenschappelijke [call to action](#) van een brede coalitie aan Europese organisaties (IPA, IBBY, IFLA, PEN International, EIBF). Het huidige maatschappelijke en politieke klimaat staat hier echter haaks op. Zo geven uitgevers aan dat de recente kabinetten niet hebben bijgedragen aan het bereiken van gemarginaliseerde groepen. Volgens sommigen kwam de aandacht voor diversiteit in 2020 in een stroomversnelling, maar is die inmiddels weer aan het verminderen. Daarnaast ontvangt het boekenvak signalen van weerstand tegen inclusieve boeken en diversiteitsgericht materiaal, niet alleen vanwege praktische vragen rond selectie en collectiebeleid, maar ook omdat sommige betrokkenen expliciet kritisch zijn over inclusieve thema's en hun plaats in school- en bibliotheekcollecties. Onderzoek en praktijkervaringen in Nederland laten zien dat uiteenlopende opvattingen over representatie en maatschappelijke thema's soms leiden tot terughoudendheid of tot actieve discussie over welke titels opgenomen worden. Die discussies sluiten naadloos aan bij maatschappelijke debatten over diversiteit en inclusie in onderwijs- en culturele contexten ([Probiblio](#)).

Dat dergelijke weerstand in sommige gevallen kan escaleren, blijkt onder meer uit de intimidatiecampagne tegen kinderboekenschrijver Pim Lammers, dat directe aanleiding vormde voor de start van [SchrijversVeilig](#). Schrijvers en makers kunnen sindsdien bij dit meldpunt terecht wanneer zij zich geïntimideerd of bedreigd voelen vanwege hun werk. En dat is geen overbodige luxe. Al wenden weinig makers zich tot SchrijversVeilig voor advies of steun, uit een enquête bleek dat een op de zeven schrijvers te maken krijgt met agressie of intimidatie.

Tegen deze achtergrond verandert de boekhandel, vaak een plek waarvan de eigenaren zo veel mogelijk verschillende stemmen aan bod wil laten komen, steeds meer in een vrijhaven voor minderheidsgroeperingen die zich bedreigd voelen, zoals mensen met een migratieachtergrond of LHBTIQ+'ers. Sommige boekhandels benoemen die functie ook expliciet, net als sommige schrijvers ([Boekblad, feb 2026](#)). Vandaar dat een expert deze veranderende rol van boekhandels ook noemt als een belangrijk onderdeel van innovatie in het boekenvak.

4.3.3 Etnisch-culturele achtergrond

Als er één ondergerepresenteerde groep is voor wie uitgevers en boekhandelaren meer aanbod op de markt willen brengen, zijn dat mensen van kleur. Door maatschappelijke bewegingen, Black Lives Matter voorop dat begin jaren 2010 in de Verenigde Staten opkwam, en gerichte onderzoeken naar makers en personages van kleur in boeken, is dat besef diep doorgedrongen.

Door die mentaliteitsverandering zijn uitgevers en boekhandelaren gericht op zoek gegaan naar makers van kleur – vaak in samenwerking met relevante organisaties of op basis van advies van mensen uit de doelgroep. Dat heeft tot veranderingen geleid. Een uitgever zei dat ook expliciet: maatschappelijke veranderingen én een onderzoek van Stichting Lezen naar de – ontbrekende – diversiteit van één omvangrijk kinderboekenfonds deden haar besluiten een minimum aan makers van kleur in iedere aanbieding op te nemen.

En zo zijn er meer veranderingen. Bibliotheken hebben bijvoorbeeld [een diverser aanbod](#), waarbij ze voor het samenstellen van hun collecties expliciet samenwerken met specialistische boekhandels als Savannah Bay (hoewel dit meer gebeurt op het gebied van queer dan kleur). En er worden meer activiteiten georganiseerd op het gebied van diversiteit. Ook veranderingen van geheel andere aard kunnen een positief effect hebben op de diversiteit. Zo draagt de groei van het Engelstalige boekenaanbod in de boekhandel daaraan bij, omdat dit aanbod veel diverser is.

Toch blijft het lastig om blijvende veranderingen in gang te zetten: men weet niet welke concrete stappen moeten worden gezet om de diversiteit te verbeteren – en pakt dan niet door. Reden daarvoor is een gebrek aan kennis in huis en aan een netwerk om effectief een diverse groep lezers te bereiken. Zoals een geïnterviewde deskundige het verwoordde: Uitgevers weten niet hoe ze niet-witte mensen moeten bereiken.

In de eerste plaats is dan ook een bredere samenwerking nodig om veranderingen op grote schaal te bewerkstelligen – zeker als het gaat om het medewerkersbestand diverser te maken. Als het boekenvak mensen met een andere achtergrond in dienst heeft, wordt het wel vanzelfsprekend om hun perspectief mee te nemen bij het hele proces van het maken en verkopen van boeken. Het vereist echter een vakbrede omarming van het thema – waartoe een deskundige oproept – om het structurele gebrek aan diversiteit in de branche te beëindigen.

Daarbij is het belangrijk dat personeel met een diverse achtergrond niet wordt geworven als – zoals een expert opmerkt – zoveelste 'af te vinken hokje', maar dat het intrinsiek onderdeel is van de bedrijfsvoering. Losse projecten zijn immers

'symptoombestrijding', wat de incidentele en ad-hoc aandacht voor diversiteit juist onderstreept – en het thema onbedoeld bestempelt als onaantrekkelijk. Aan de top van organisaties is volgens deze expert nog de neiging diversiteit als apart initiatief te zien, jongere werknemers en trainees willen wel dat het boekenvak intrinsiek diverser wordt.

4.3.4 Laaggeletterden

Mensen met beperkte basisvaardigheden die beter willen lezen, hebben baat bij ondersteuning van hun leesvaardigheid én het opdoen van leesplezier. Immers: betere leesvaardigheid en meer leesplezier versterken elkaar. Het eerste is de taak van de overheid, een breed gamma aan onderwijsinstellingen, en maatschappelijke organisaties als Stichting Lezen en Schrijven. Maar voor dat tweede kan deze doelgroep worden ondersteund door boeken die aansluiten bij hun leesniveau. Boeken dragen op die manier bij aan het vergroten van hun leesplezier, wat ook hun motivatie om taalvaardiger te worden versterkt.

Dit aanbod bestaat – van uitgeverijen als Eenvoudig Communiceren en De Stiep Educatief. Via samenwerkingen met bibliotheken en andere organisaties wordt ook de doelgroep bereikt. Maar in verhouding met de (groeierende) omvang van de groep volwassenen met beperkte basisvaardigheden is dat aanbod zeer beperkt. Zeker in vergelijking met het buitenland. In Zweden en andere Scandinavische landen is op boekenbeurzen vaak een hele 'straat' aan uitgeverijen te vinden die zich specialiseren in uitgaven in makkelijke taal.

Nederlandse uitgeverijen die er niet in zijn gespecialiseerd, maken wel verschillende reeksen om de leesvaardigheden van kinderen in verschillende leeftijdscategorieën te verbeteren (via bijvoorbeeld samenlees- of theaterleesseries), maar maken zelden iets voor volwassenen. Een enkele uitzondering zijn de novelles van Van Dale om nieuwkomers te ondersteunen bij hun taalverwerving.

Een mogelijke verklaring voor het gebrek aan aanbod is de verwachte lage afzet van uitgaven in makkelijke taal. Mensen met beperkte basisvaardigheden komen zelden in boekhandels en zijn daarom zonder heel gerichte marketingaanpak moeilijk te bereiken. Een oplossing daarvan, zoals een expert suggereert, kan overheidssubsidie zijn. Zowel voor landelijke marketingcampagnes zoals de CPNB die kan opzetten, als voor individuele uitgeverijen om meer uitgaven beschikbaar te maken.

4.3.5 Gender: jongens en jonge mannen

Genderongelijkheid bestaat nog altijd in verschillende vormen en de positie van vrouwen, meisjes en non-binaire mensen verdienen blijvende aandacht. In dit onderzoek baseren we ons echter op de eindopdrachten van het GAU onboardingprogramma, waar jongens en mannen naar voren komen als groep die minder leest ('Jongens lezen tóch niet...' uit 2022). Daarom richten wij ons in deze paragraaf ook op deze groep.

Al op jonge leeftijd lezen vrouwen meer dan mannen. Uit verschillend onderzoek naar de leesvaardigheid van jongeren blijkt duidelijk verschil in het leesgedrag en de leesmotivatie tussen meisjes en jongens. Meisjes scoren op beide punten hoger. ([PIRLS 2021](#), [PISA 2022](#), [2018](#)). En dus lezen meisjes ook meer. Meisjes zijn bovendien gemiddeld breder geïnteresseerd in verschillende genres, terwijl jongens vooral kiezen voor 'jongensboeken'. Die verschillen houden zeker tot de tienerjaren aan, blijkt uit [onderzoek van Stichting Lezen](#).

Dat verschil in leesgedrag is niet eenduidig te verklaren door aangeboren of aangeleerde factoren, blijkt uit datzelfde onderzoek. Hoewel er lichte verschillen zijn in cognitie en taalontwikkeling, spelen ook omgevingsfactoren een rol. Lezen wordt door veel kinderen gezien als een activiteit voor meisjes, waardoor jongens sociale druk kunnen voelen om alleen bepaalde soorten boeken te lezen (die ze zonder dit vooroordeel misschien niet zouden kiezen), of zelfs minder te lezen. Daarnaast zijn boeken waaraan jongens vaker de voorkeur geven (zoals strips en non-fictie) minder goed vertegenwoordigd in het onderwijs.

De oververtegenwoordiging van vrouwen onder de lezers leidde niet tot een oververtegenwoordiging in de fondsen van uitgevers en schappen van boekhandels. Tot recent. Een opmerkelijke verandering in de afgelopen jaren is de opkomst van (jonge) vrouwelijke auteurs en boekverkopers die een eigen winkel beginnen. Vroeger bevonden zij zich in de marges, tegenwoordig zijn hun boeken ontzettend populair. De jonge meiden voor wie deze boeken bedoeld zijn, gaan hierdoor meer lezen.

Maar wat betekent dat voor mannen en jongens? Hoe krijg je die aan het lezen? Stichting Lezen doet drie aanbevelingen om jongens aan het boek te krijgen: meer mannelijke leesrolmodellen (zoals vaders die voorlezen), een breder leesaanbod op scholen, en het doorbreken van genderstereotypen.

Het boekenvak weet maar al te goed dat vrouwen meer lezen. En ook dat dat overwicht al vroeg begint. Enkele geïnterviewde uitgevers herkennen het beeld dat jongens vaker moeite hebben met lezen dan meisjes. Hoewel de aanbevelingen van

Stichting Lezen meer gericht zijn op het onderwijs dan op het boekenvak, beseffen zij dat het boekenvak ook een bijdrage kan leveren aan de oplossing. Door te zorgen voor een breder aanbod, dat ook breder beschikbaar is, zodat ouders en andere leesopvoeders makkelijker geschikte boeken voor jongens kunnen vinden.

In de praktijk gebeurt dat nog beperkt. Op een website van kinderboekhandels kun je het aanbod filteren op leeftijd en onderwerp, níét op gender – al zijn er uitzonderingen zoals [Bruna](#) en [Kinderboeken.nl](#). Wel speelt de opkomst van manga de traditionele voorkeuren van jongens in de kaart. Boekhandels hebben steeds vaker een stripafdeling, waarin manga een zwaartepunt vormt. Uitgevers brengen steeds meer series in Nederlandse vertaling.

4.3.6 Seksuele voorkeur: LHBTIQ+

Veel homo- en vrouwenboekhandels in Nederland zijn verdwenen uit de winkelstraat.

Savannah Bay bestaat nog wel als fysieke boekhandel en Vrolijk leeft nog voort als online boekhandel. De enige uitzondering is juist een vrij recent initiatief: De Queer Boekenkast in Alkmaar, die haar deuren opende in maart 2023. Dat is niet voor niets. Een deel van de algemene boekhandels en bibliotheken vindt het vanzelfsprekend om ook regenboogtitels als integraal onderdeel in hun assortiment op te nemen. En omdat ze zien dat er een speciale doelgroep voor is, komt het ook voor dat ze de bestsellers in deze categorie bij elkaar op een tafel liggen.

Een expert bevestigt ook expliciet dat het LHBTIQ+-boekenaanbod in sommige boekwinkels en bibliotheken 'best vertegenwoordigd' is. Het is daarom urgenter, vond deze persoon, om achterstanden voor mensen van kleur of een lagere sociale afkomst aan te pakken. Tegelijk wil dat niet zeggen dat boeken met LHBTIQ+-personages overal gemeengoed zijn. Bij lang niet alle boekverkopers zit het thema zo 'tussen de oren', aldus een deskundige, dat ze eraan denken om bijvoorbeeld tijdens Pride-maand een thematafel in te richten.

4.4 Innovatie: bestaande initiatieven

Door de aandacht voor diversiteit de afgelopen jaren – in de samenleving én het boekenvak – heeft het zeker niet ontbroken aan initiatieven. In [Inclusie\(f\) op eigen initiatief](#) (2022) somde KVB Boekwerk er dertig op, die grotendeels waren gericht op de eindconsument. Van deze initiatieven bestaat het merendeel nog: van het vrouwelijk schrijverscollectief Fixdit tot uitgeverijen Wilde Haren en Chaos.

In de jaren nadien zijn daar weinig gericht initiatieven bijgekomen (zie de bijlage). Dat wijst op twee mogelijke verklaringen. Aan de ene kant, zeker op het gebied van etnisch-culturele achtergrond en seksuele voorkeur, is aandacht voor diversiteit in sommige gevallen onderdeel van de normale praktijk geworden om boeken te maken en te verkopen, waardoor er minder aparte initiatieven nodig zijn. Zo is de intersectioneel feministische uitgeverij Chaos onderdeel geworden van uitgeverij Das Mag, dat primair een reguliere literaire uitgeverij is.

Aan de andere kant is het gebrek aan specifiek op diversiteit gerichte initiatieven een teken dat er op sommige aspecten weinig gebeurt. Dat zit hem onder meer in het aanbod voor jongens: uitgeverijen zijn geen imprints of reeksen met 'jongensboeken' gestart. Ook zijn er onvoldoende stappen ondernomen om het personeelsbestand van uitgeverijen en boekhandels te diversifiëren.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er helemaal geen initiatieven worden genomen. Zo worden er nog steeds uit persoonlijke motivatie nieuwe bedrijven opgezet die expliciet de diversiteit willen bevorderen. Een voorbeeld is de 'lesbiqueer' uitgeverij Velvet Publishers, die in 2023 van start ging en – in navolging van enkele uitgeverijen die sinds de jaren tachtig bestaan – boeken met 'queer joy' uitgeeft. Eind 2023 startte ook Aiko's Boeken, een in Rotterdam gevestigde webwinkel gespecialiseerd in (kinder)boeken met 'Aziatische representatie', die geregeld als pop-upwinkel tijdelijk fysiek te bezoeken is.

Ook op het niveau boven individuele bedrijven zijn stappen gezet. Een voorbeeld zijn de al eerder aangestipte onderzoeken van Stichting Lezen, die daarmee bijdraagt aan bewustwording van de noodzaak tot diversiteit. Ook [de verbreding van de kernregelingen voor schrijvers en vertalers van het Letterenfonds](#) en [het onderschrijven van de code Diversiteit & Inclusie door de Auteursbond](#) zijn een impuls voor diversiteit. De regelingen voor makers zijn nu opengesteld voor illustratoren, graphic novelists en debutanten, en voor makers uit het Caribische deel van het Koninkrijk zijn op hen toegesneden criteria vastgesteld zodat drempels voor een aanvraag zijn weggenomen.

5. Conclusie

In Nederland en internationaal bestaat brede consensus dat het boekenvak – schrijvers, uitgeverijen, boekhandels en bibliotheken – een afspiegeling van de samenleving moet zijn. En: dat het vak nog niet voldoende representatief is. Er zijn dan ook veel initiatieven genomen om daar veranderingen in te brengen. Dat geldt met name in de jaren voorafgaand aan de inventarisatie die KVB Boekwerk in 2022 verrichtte. In de periode erna hebben uitgevers, boekhandelaren en bibliothecarissen 'meer diversiteit' meer geïntegreerd in hun dagelijkse praktijk. Dat uit zich in diversere fondslijsten van uitgevers of vanzelfsprekende thematafels met LHBTIQ+-boeken in boekhandels.

Wel gaat de aandacht van de boekensector vooral uit naar diversiteit op het gebied van etnisch-culturele achtergrond en seksuele voorkeur. De zorg om mensen met beperkte basisvaardigheden of mensen die vanwege van hun gender minder lezen, is duidelijk geringer – terwijl het in beide gevallen om miljoenen mensen gaat. Hier ontbreekt het aan intrinsieke motivatie om deze groepen te bedienen.

Al is dat niet het hele verhaal. Het verschil is ook verklaarbaar door de roep vanuit deze groeperingen zelf. Mensen met een migratieachtergrond of een andere seksuele voorkeur dan de meerderheid van de Nederlandse bevolking, vragen actief om boeken waarin zij zich herkennen. Het zijn ook mensen uit deze groepen die bedrijven oprichten in een poging zélf veranderingen te bewerkstelligen: uitgeverijen als Wilde Haren en Velvet Publishers, boekhandels als Aiko's en De Queer Boekenkast. Mensen met beperkte basisvaardigheden of jonge mannen doen dat niet of nauwelijks.

Ten tweede speelt mee dat het maken en verspreiden van boeken voor deze laatste groepen een extra investering vraagt die moeilijker terug te verdienen is. Een roman van een auteur met een migratieachtergrond is bijvoorbeeld per definitie interessant voor iedere lezer van literatuur, terwijl een boek met een aangepast leesniveau alleen relevant is voor de groep lezers met dat niveau. Deze veronachtzaamde groepen komen bovendien niet uit zichzelf naar boekhandels en bibliotheken. Hun behoefte is latent en moet eerst worden aangewakkerd.

Tegelijk is integratie van het diversiteitsstreven in de *ongoing business* maar een eerste stap. Aandacht voor diversiteit is nog onvoldoende structureel ingebed in het vak, niet in de laatste plaats door het homogene karakter van het medewerkersbestand. Zonder voldoende kennis van de wensen en verlangens van minderheidsgroeperingen, en relevant netwerk in deze gemeenschappen, bestaat het

gevaar dat de aandacht op termijn verslapt. Meet-ups zoals Renew the Book die organiseert zouden daarbij kunnen helpen.

Structurele borging is nodig door collectieve aandacht. Dat kan door kennisinstituten als Stichting Lezen, die de laatste jaren veel onderzoek verspreidt over diversiteit en inclusie. Dat kan ook door brancheoverkoepelende organisaties als het Letterenfonds, die drempels voor het aanvragen van subsidie heeft weggenomen voor minderheidsgroeperingen, en de CPNB. Als de landelijke campagnes van het marketing- en communicatiebureau van het boekenvak een 'divers component' hebben, wordt het vak op z'n minst verleid erover na te denken hoe ze dat kunnen invullen. Een derde mogelijkheid is overheidssteun. Een financiële impuls kan uitgeverijen bijvoorbeeld zover krijgen specifieke uitgaven te maken voor mensen met beperkte basisvaardigheden.

Tegelijk kan niet genoeg worden benadrukt: verandering begint bij intrinsieke motivatie in de sector zelf.

6. Bijlage: overzicht initiatieven diversiteit

Onderstaand overzicht somt de initiatieven op die het boekenvak heeft genomen op het gebied van diversiteit. Met deze lijst initiatieven streven we geen volledigheid na; het is bedoeld ter illustratie. In dit overzicht wordt bovendien onderscheid gemaakt tussen enerzijds diversiteit in representatie/ identiteit en anderzijds toegankelijkheid voor diverse doelgroepen. Het in 2022 door KVB Boekwerk gepubliceerde onderzoek richtte zich alleen op het eerste onderwerp. Voor het eerste deel van het overzicht zijn daarom alleen initiatieven opgenomen die na 2022 zijn gestart. Voor het tweede deel van het onderzoek – over toegankelijkheid – geldt dit niet. Hiermee wijkt het initiatievenoverzicht voor dit thema af van de overzichten van de andere thema's (Engelstalige boeken, audioboeken en duurzaamheid), waar voor het eerst een initiatievenoverzicht wordt opgesteld en waar initiatieven tussen 2020 en 2025 meegenomen worden.

6.1 Initiatieven gericht op representatie en identiteit

Hieronder volgt een overzicht van nieuwe initiatieven in het boekenvak, gericht op diversiteit op het vlak van representatie en identiteit. Dit overzicht is een aanvulling op de initiatieven die in dit rapport al zijn besproken en op het eerder door KVB Boekwerk gepubliceerde [Inclusie\(f\) op eigen initiatief](#) uit 2022 (zie ook hieronder voor de lijst met initiatieven uit deze publicatie).

6.1.1 Uitgeverij en boekverkoop

Een nieuw initiatief in de uitgeefwereld is [Velvet Publishers](#), dat zich richt op 'lesbiqueer' literatuur. Ook zijn er twee boekhandels geopend. Boekhandel De Queer Boekenkast, oorspronkelijk een besloten Facebookgroep voor liefhebbers van LHBTIQ+-boeken, opende zijn deuren in 2023 in Alkmaar. Aiko's Boeken, een inclusieve kinderboekwinkel, startte in 2023 als webwinkel en heeft geregeld pop-up stores op verschillende plekken in Rotterdam.

Stichting [Een boek voor jou](#) streeft ernaar om alle gevluchte kinderen die aankomen in Nederland een welkomstboek te geven met Nederlandstalige kinderliteratuur in zes verschillende talen.

[Kids Chapters personaliseert kinderboeken](#) met behulp van AI. Aan de hand van naam en foto kan een kind als personage worden verwerkt tot de hoofdpersoon van een

kinderboek. Initiatiefnemers Rembrandt van der Heijden en Bas Hellendoorn doen dit nadrukkelijk zodat alle kinderen, ook die met een niet-Nederlandse achtergrond, zich kunnen herkennen in boeken.

6.1.2 Bibliotheek

Bibliotheeken in Nederland werken op verschillende manieren aan diversiteit, bijvoorbeeld door middel van collectionering en het organiseren van evenementen. De landelijke werkgroep [Pluriform Aanbod](#) biedt ondersteuning aan bibliotheken bij het opbouwen van een diverse collectie. Zij houden daarbij rekening met verschillende thema's, waaronder (lichamelijke en mentale) beperkingen, genderdiversiteit en migratieachtergrond. Bibliotheek Helmond heeft bijvoorbeeld een grote [collectie Poolse boeken](#), gericht op de Poolse gemeenschap in de omgeving.

Veel bibliotheken ondernemen activiteiten rondom diversiteit, zoals inclusieve boekenclubs, programmering rond *pride month* of *coming out day*, of filmavonden en voorleesactiviteiten. Een aantal voorbeelden zijn *queer* boekenclubs in de bibliotheken [Den Haag](#), [Capelle aan den IJssel](#) en [Midden-Brabant](#), de *queer* filmavonden die Pride Almere organiseert in samenwerking met [de Nieuwe Bibliotheek Almere](#) en het roze verhalencafé in [Bibliotheek Deventer](#) op *coming out day*, in samenwerking met COC Deventer.

Ook op het vlak van etnisch-culturele diversiteit organiseren bibliotheken verschillende aan lezen gerelateerde activiteiten. Zo zijn er leesclubs voor NT2'ers (mensen die Nederlands als tweede taal spreken) in [Capelle aan den IJssel](#), [Oldenzaal](#) en [Heerhugowaard](#). Ook bij de bibliotheek in [Gorinchem](#) is er een leesclub NT2 geweest, maar deze is inmiddels niet meer actief.

6.1.3 Collectieven

In de afgelopen jaren hebben verschillende stichtingen en koepelorganisaties in het boekenvak gewerkt aan het verspreiden van kennis over en aandacht voor diversiteit.

Organisatie	Toelichting	Doelgroep
Every Story Matters	Een inmiddels afgerond Europees project gericht op het creëren van meer inclusieve boeken voor	Professionals binnen het vak: makers, uitgevers,

	kinderen en jongvolwassenen. Nederlandse partners waren Rose Stories en het Nederlands Letterenfonds.	bibliotheken, redacteurs
Belonging matters – A Call to Action	Een oproep uit 2025 van internationale organisaties IPA, IBBY, IFLA, Frankfurt Book Fair, PEN International en EIBF om als boekensector bij te dragen aan vrije meningsuiting, betrouwbare informatie en het beschermen en bevorderen van diverse stemmen, zodat iedereen zich gehoord en vertegenwoordigd voelt in verhalen.	Professionals binnen het vak
Letterenfonds: verbreding regeling	Letterenfonds stelt hun projectsubsidies en ontwikkelbeurzen ook beschikbaar voor makers van prentenboeken en graphic novels, makers uit het Caribisch deel van het Koninkrijk en debutanten.	Makers
Letterenfonds: beleidsplan 2025-2028	In het beleidsplan van 2025-2028 geeft het Letterenfonds aan op verschillende manieren te werken aan diversiteit en inclusie. Zo geeft het bij de internationale promotie van Nederlandse literatuur expliciet aandacht	Makers

	aan het Papiaments en het Fries.	
SBK Literary Agency: Palabra Prijs, voor auteurs met niet-Nederlandse achtergrond	Sebes Bisseling Kleuver Literary Agency organiseert in 2026 de eerste Palabra Prijs voor beginnende schrijvers met wortels die geheel of gedeeltelijk buiten Nederland liggen, met als doel de diversiteit in de letteren te bevorderen.	Makers

6.2 Initiatieven gericht op toegankelijkheid

Hieronder volgt een overzicht van initiatieven in het boekenvak, gericht op toegankelijkheid. De lezers in deze doelgroep hebben niet in eerste plaats baat bij representatie, maar bij boeken op hun niveau die zij met plezier kunnen lezen. Omdat dit thema geen onderdeel was van de publicatie *Inclusie(f) op eigen initiatief* (2022), staan in dit overzicht ook initiatieven van vóór 2022. Dit overzicht heeft alleen betrekking op de doelgroep volwassenen. Voor kinderen en jongeren die (nog) niet goed kunnen lezen zijn er talloze boeken en reeksen beschikbaar, maar deze doelgroep valt buiten de scope van dit onderzoek.

Organisatie	Toelichting	Doelgroep
Eenvoudig communiceren	Uitgever die bestaande boeken hertaalt naar makkelijke taal	Volwassenen die moeite hebben met lezen
De Stiep Educatief	Een uitgeverij die eenvoudig te lezen boeken uitgeeft voor laagopgeleide volwassenen, met als doel om leesplezier te stimuleren.	Laagopgeleide volwassenen
Keurmerk makkelijk lezen	Keurmerk voor uitgevers die boeken uitgeven in	Uitgevers

	makkelijke taal, voor zwakkere lezers	
--	--	--

7. **Bijlage: Lijst initiatieven uit *rapport Inclusief op eigen initiatief* (2022)**

Kennis, advies en promotie:

Fixdit
 Inclusief Publiceren
 The Black Archives
 Spinzi
 De Tank
 De Personagebank
 TORI
 Pan Asian Collective (onderdeel schrijvers)
 Jenny Smelik-IBBY Prijs
 De Queer Boekenkast
 Queerboeken
 Op Zoek Naar Een Queer Boek

Uitgeverij:

Uitgeverij Wilde Haren
 Uitgeverij Chaos
 ROSE Stories
 Uitgeverij Pluim
 Uitgeverij De Geus
 Querido Glow
 Dipsaus Publicaties
 Regenboogreeks
 De Berberbibliotheek
 Diversity Books

Boekverkoop:

Savannah Bay
 EduCulture
 Spiegelbeeld
 Vrolijk Boeken & Films
 Bijlmer Bookstore
 Books by Ani
 Coloured Goodies
 Obron

8. Bibliografie

- Basisvaardighedeninzicht.nl, *Aandeel inwoners met beperkte basisvaardigheden*.
(basisvaardighedeninzicht.nl/dashboard)
- Bibliotheeknetwerk. *Diversiteit en inclusie in de bibliotheek*. (Bibliotheeknetwerk.nl, 19 mrt 2026)
<https://www.bibliotheeknetwerk.nl/artikel/diversiteit-en-inclusie-in-de-bibliotheek>
- CBS. *Bevolkingssamenstelling*. (opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85384NED/table)
- CBS. *Bevolking naar migratieachtergrond*. (www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond)
- CBS. *Mannen en vrouwen*. (www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/mannen-en-vrouwen)
- CBS. *Nederland telt 2,7 miljoen LHBTQIA-personen*. (www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/41/nederland-telt-2-7-miljoen-lhbtqia-personen)
- Dessing, Maarten. *Hoe kunnen uitgevers bijdragen aan een betere LHBTQ+-representatie?* (Boekblad.nl, 4 apr 2023)
- Dessing, Maarten. *Hoe krijgen we jongens aan het lezen?* (Boekblad.nl, 15 aug 2023)
- Dessing, Maarten. *Hoe wordt het fonds van uitgeverijen diverser?* (Boekblad.nl, 29 aug 2023)
- Dessing, Maarten. *Nieuwe uitgeverij Velvet Publishers voor lesbische literatuur*. (Boekblad.nl, 21 nov 2023)
- Dessing, Maarten. *Hoe staat het moreel kompas van uitgevers afgesteld?* (Boekblad.nl, 23 mei 2024)
- Dessing, Maarten. *Aiko's Boeken opent pop-upwinkel in Rotterdam* (Boekblad.nl, 7 maart 2025)
- Dessing, Maarten. *Hoe de queer representatie in het boekenvak te verbeteren?* (Boekblad.nl, 19 mei 2025)
- Dessing, Maarten. *Forugh Karimi: "In een boekhandel voel je je veilig"* (Boekblad.nl, 20 feb 2026)
- European and International Booksellers Federation. *Belonging matters. EIBF joins call to action for the publishers en book world*. (europeanbooksellers.eu/press/belonging-matters-eibf-joins-call-action-publishing-and-book-sector)
- Expertisecentrum Nederlands. *Taalvaardigheid Nederlandse leerlingen niet langer boven Westers gemiddelde*. (www.expertisecentrumnederlands.nl/pirls-2021-resultaten/)
- Kans, Jeroen. *Onboardingprogramma* (www.algemene-uitgevers.nl/projecten/gau-onboardingprogramma)
- KVB Boekwerk. *Nederlandse boekenaanbod kan diverser*. (Kvbboekwerk.nl, 17 feb 2022)
- KVB Boekwerk. *Inclusie(f) op eigen initiatief*. (Kvbboekwerk.nl, 3 mrt 2022)
- Lezen, Stichting. *Meisjes lezen vaker en deels andere boeken dan jongens*. (Lezen.nl, 10 dec 2025)
- Lezen & Schrijven, Stichting. *Laaggeletterdheid in Nederland*. (www.lezenenschrijven.nl/over-laaggeletterdheid/informatie-over-laaggeletterdheid-nederland)
- Nederlands Letterenfonds. *Letterenfonds verbreedt grote regelingen*. (10 sep 2025)
- PIAAC. *Onderzoek naar kennis en vaardigheden*. (piaacondersoek.nl/resultaten-piaac-2023/)
- PISA Nederland. *Resultaten*. (www.pisa-nederland.nl/resultaten/)
- Renew the Book. *Nieuw onderzoek Renew the Book legt toenemende innovatiebehoefte Nederlandse boekenbranche bloot*. (Renewthebook.nl, 19 mrt 2026)
- Romeijn, Ilse. *Diversiteit en inclusie in schoolcollecties. Een kronkelige weg*. (Probiblio.nl, 23 apr 2024)